

לישנא קלילא

סיכום בקצרה לתלמוד ירושלמי עם ביאור הגר"ק זצוקללה"ה

ביכורים ח. - שבת יא: - ע"פ סדר ש"ס ירושלמי עוז והדר - גליון 26

פ"א ה"ו

ת הקונה שתי אילנות בשדה חברו - לת"ק מביא
ואינו קורא ודוקא שנים אבל אם קנה ג' אילנות דיש לו קרקע מביא וקורא ואם קנה אילן אחד לכ"ע אינו מביא דודאי אין לו קרקע ואינו יכול לומר 'האדמה אשר נתת לי' אלא דאם קנה ב' אילנות יל"ה"ס האם קנה קרקע ולכן מביא ואינו קורא, ור"א שאל את ריב"ח למה מק' לו שאלה שנשאלה בביהמ"ד לביישו ד-] הלא בין קנה אילן אחד ובין קנה ב' אילנות לא קנה קרקע וא"כ מ"ט בב' אילנות מביא ואינו קורא ובאילן א' אינו מביא כלל, ולר"מ הקונה ב' אילנות בשדה חברו מביא וקורא דס"ל אף הקונה ב' אילנות קנה קרקע.

יבש המעיין שממנו משקה שדהו או **נצץ האילן - לת"ק מביא ואינו קורא** קורא לחשיב כבטלה הקרקע ואינו יכול לומר 'פרי האדמה' דאין נקרא פרי האדמה אלא בזמן שיוק מהקרקע, ולר"י יהודה מביא וקורא דר"י עביד אילן כקשין של תבואה דאף שקוצרין מביא מהם ביכורים, וה"נ פרי האילן עיקרו מהקרקע, וכין דהקרקע קיימת מביא ביכורים, [אמנם אי"ל דלפי"ז הא דהמברך על פירות האילן בורא פרי האדמה יצא אתיא דוקא כר"י דפירות האילן נקראים גם פירות האדמה, אלא אף לרבנן דפירות האילן אינם פירות הקרקע מ"מ יצא דפירות האילן בכל פירות האדמה הלא האילן ינוק מהאדמה, אבל אין פירות האדמה בכלל פירות האילן ולכן אם בירך בורא פרי העץ על פרי האדמה לא יצא].

לקח שדה בקמתה - מביא ביכורים ול"א כיון דעומדת להיקצר הוי כקונה קרקע לחוד וקמה לחוד, ואפ"י לקח קמה ביישה, אבל הלווקא קמה קצורה אינו מביא ביכורים, ובהכרח דאין פירות האדמה הלא האילן הקונה חייטים בשוק ג"כ יביא והלא פשיטא דמביא.

מכר לחברו פירות ושייר קרקע אינו מביא ביכורים אבל אם חזר ולקח את הפירות מביא ביכורים, וריאה מדאמר דהנתון באתנן [קדשים - מותרים ודאי חל עליהו אתנן, אבל אם נתן -] יינות ושמינים וסלתות וכל כיוצא בהם דהיינו פריכלי ענבים ועטרות של שבלים קודם הקדשן - הרי אלו אסורים, ואין לפרש דאיירי בנתון לה משלו הלא פשיטא דאיה מביא ביכורים כיון דאין הלווקא מהשוק מביא ביכורים, אלא איירי באופן שהיו הפירות שלה ומכרה לו וחזר ונתן לה לו' כ' דהאיסור הוא משום אתנן אבל ללא איסור אתנן היתה חייבת בביכורים.

ט מהחג עד חנוכה לת"ק מביא ואינו קורא דכ' 'ואמרת' 'ושמחת' ואין קורין אלא בזמן שמחה [שבזמן זה אדם מלקט פירותיו], מ"מ אף אחר החג מביאים דכ' 'אשר

תביא מארצך' כל זמן שהפירות בארצך, ולר"י יהודה בן בתירה מביא וקורא.

הפריש ביכורים קודם החג ועבר החג - מביא ואינו קורא אע"פ בדשנת הפרשה נראו לקריאה, וה"מ אם בשעה שהפריש היתה דעתו להביא אחר החג ולא נראו כלל לקריאה, אבל אם הפריש קודם החג ע"ד להביא קודם החג ועבר החג אינו מביא ד'כל שנראה לקריאה אינו מביא או א"כ קורא'.
הפריש קודם חנוכה ועבר חנוכה אינו מביא אלא ירקבו הפירות דאחר חנוכה לאו זמן הבאה הוא.

פירות שבכרו קודם חנוכה והפריש ביכורים אחר חנוכה לא קדשו חנוכה, ופירות שבכרו אחר חנוכה קדשו אלא דמביא בשנה הבאה אחר העצרת.

אין מביאין ביכורים מחדש על הישן ולא מיהשן על החדש - אין לפרש דאיירי בתבואה וחדש וישן תליא בהבאת שליש בא' בתשרי, כיון דודאי תבואה שהביאה שליש אחר ר"ה השרישה אחר העומר ואין להם התרה עד אחר העומר הבא, כדאמר' במנחות דאין מביאין ביכורים ומנחות קודם לעומר, ואי נימא דבהכי איירי הלא אפי' מחדש על החדש אין מביאין, אלא איירי בפירות חדש וישן ותליא בטו' שבשט, אך מ"מ אי"ל דמביא ביכורים מיד אחר טו' ולבשט מתמת דמשמע מחדש על החדש מביאין ביכורים, ולפי"ז תק' דמבואר דביכורים קדשי אחר חנוכה - ד"ל דדינא דחדש וישן נאמר כלפי זמנם בעצרת, ומצא דשנת הביכורים היא עד חנוכה ומה שביכרו אחר חנוכה מביא לשנה הבאה אלא דאינו מביא עד עצרת ואינו מביא מישן וחדש יחד.

פ"א ה"ו

הפריש ביכוריו ומכר את שדהו המוכר מביא ואינו קורא דעתה לית ליה קרקע, והלוקח - לת"ק מאותו מין אינו מביא דכ' 'הגדת היום' פ"א הוא מגיד ואינו מגיד פעם שניה, אבל ממין אחר מביא וקורא אמנם אותו אדם ממין אחר רק מביא ואינו קורא, ולר"י יהודה אף מאותו המין הלווקא מביא וקורא, ואף דכ' 'הגדת היום' מ"מ ה"מ באדם אחד דאינו מביא שוב מאותו מין אבל באדם אחר מביא, וכן אותו אדם ממין אחר מביא ואינו קורא.

אבדו או נפסלו ביכוריו, הפריש ביכוריו ונמקו נקבו, ובזזו ממנו, נגנבו, או שאבדו או שנטמאו כיון דחייב באחריות מביא אחרים תחתיהם ואינו קורא - לר"ש ב"ר יהודה אין חייבים על השניים חומש כיון דחייב אחריות מדרבנן [וקורא אסמכתא], אבל לרבנן חייבים חומש כיון דס"ל לרבנן דחייב אחריות מדאורייתא, ויל"ה"ס לר"ש ב"י האם הביכורים השניים הוו כתוספת ביכורים שאינם הפרי הראשון אלא תוספת על הפרי הראשון ופטורים מדמאי' כדפטרנו מדמאי את הלווקא

מכסף מע"ש ושיירי המנחות, או"ד דהוו כעיסורי הביכורים פירות שמעטר בהם את הסלים לנוי וחייבים בדמאי.

נטמאו בעזרה אינו חייב באחריות לכן נופץ מפזרן בעזרה ואינו קורא כיון דזמן חיוב אחריות בביכורים הוא עד שיביאים להר הבית דכ' 'ראשית ביכורי אדמתך תביא בית ה' וגו', והא דאינו קורא כיון דכ' 'ושמחת' וכיון שנטמאו אין שמחה.

נטמאו הביכורים הסלים ניתנים לכהן דכ' 'ולקח הכהן את הטנא מידך' דפעמים אין אתה נתון אלא את הסל

פ"א ה"ח

י המביאים וקורין - מן העצרת עד החג, משבעת המינים, מפירות שבהרים ומתמרים **שבמעמקים** שהם משובחים, כדאמר' לעיל ה"ג דאין מביאים מפירות שבמעמקים ומתמרים שבהרים.

זיתי שמן שמעבר הירדן שהם משובחים - לת"ק מביא וקורא, ולר"י הגלילי אין מביאים - ג"א לפי שאינה ארץ זבת חלב ודבש ואמרי' בפרשת ביכורים 'ויחן לנו את הארץ הזאת ארץ חלב ודבש, וי"א דאי"ז 'האדמה אשר נתת לי' ונ"מ בין הטעמים בחצי שבט המנשה שאל נטלו מעצמם אלא משה נתן להם, ומ"מ אינה ארץ זבת חלב ודבש.

ארץ זבת חלב ודבש היינו בטו' מיל שסביב ציפורי אבל ציפורי עצמה אמרי' לעיל דאין מביאים ממנה ביכורים, [ומאן דמגדר מודד נועץ נוקב בהר ומוודד סביבו, ואמרו דהשדות שסביב בית שאן וכן בקעת גינוסר בכלל], והא דכ' 'אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ' וגו' ארץ זבת חלב ודבש' והלא אין זבת חלב ודבש אלא בטו' מיל - צ"ל דארץ שיש בה זבת חלב ודבש.

פ"א ה"ט

הקונה ג' אילנות בקרקע חברו קנה קרקע ומביא וקורא, ולר"מ אף הקונה ב' אילנות קנה קרקע ומביא וקורא.

קנה אילן אחד וקרקעו מביא וקורא אבל אם קנה אילן אחד ודאי ולא קנה קרקע.

חכורי ואריסי בית אבות לת"ק אין מביאים וקורין, ולר"י יהודה מביאים וקורין, אבל אדם שחבר שדה אפי' חכרה לעולם אינו מביא וקורא לכו"ע [ואמרו דהא דאמר ר' הילא דאף בעבלי ארסיות מח' אין הכוונה דלר' יהודה דוקא באריס לעולם מביא וקורא אבל אריס לשעה אינו מביא, אלא אף באריס לעולם אינו מביא וקורא, עד שיהא חכירה ואריסות של בית אבות דנח' בו ת"ר ור' יהודה].

יא התרומה והביכורים [מלבד מעשר] - חייבין עליהם מיתה כהן האוכלה בטומאת הגוף או זו האוכלה, וחומשו זו האוכל בשגג ובכורים ילפי מתרומה, ואסורים לזרים, והן נכסי כהן, ועולין ומתערבות רק באחד ומאה, וטעוניהם חיצות ידים עליו לפני שנוגע בהם לפי שהשני עושה שלישי בתרומה וידיים גורו עליהן טומאת שני לכן פוסלות את התרומה אם לא נטלן [ובדן מעשר יבואר לקמן ג:]. והערב שמש שאין טבול יום אוכל בתרומה ובכורים.

ביכורים נקראים תרומה דכ' ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי' הדיינו כי תרומות, וכ' ו'לא יסאו עליו חטא ומתו בו 'ואני הללוהו' [וכי] בבכורים 'והבאתם שמה' וגו' תרומות דכ' הדינו בכורים כדכ' ו'לקח הטנא מידך' וקאי איתרומתו דכ', **אבל אי"ל** ד'ולא יסאו עליו חטא' קאי על קדשים כיון דבקדשים איכא כרת ואי"צ לומר דאיכא מיתה דהלא אין מת וחוזר ומת כיון דכרת בחמישים ומיתה בשלשים כדלהלן.

כרת בגיל חמישים - י"א מדכ' אל תכריתו ששט משפחות הקהת' וגו' וזאת עשו וחיו ולא ימותו' עשו להם תקנה שלא יהנו מבית קדשי הקדשים ע"י שיכניסו את הכלים בנתיקין, ולא יבואו לראות הקדש בשעה שמכניס את הכלים אלא נושאים אותם מוכסים, וכ' 'ומבן חמישיש שנה ישוב מצבא העבודה, ולכן כשנאמר 'אל תכריתו היינו קודם מצבא ונמצא כרת בחמישים' ו"א ידלפי כ"י בחמישים מדכ' ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורת שמונים שנה, וצא מהם כ' שנה שאין ב"ד של מעלה כורתים ומענישים ונמצא מכ' עד פ' ס' וכרת לשון כריתה הדינו י' מס' וששתן ל' על כ' נמצא מת ב'.

מיתת שמואל נב' שנה [וכי] בכל עצב יהיה מותר ודבר שפתיים אך למחסור' הדיינו חנה שע"י שריבתה בתפילתה קצרה בימיו של שמואל כיון דאמרה וישב, שם עד עולם עולמו של לוי אלא י' שנה, וצ"ל הדינו ב' שגמלתו ונ' שנה שהיה בביהמ"ק].

יב מיתה האמורה בתורה בשישים דכ' אם יראה איש באנשים האלה הדור הרע הזה' וגו' פ"א יש בן כ' שנה וקדם לכן לא נעשו ועוד מ' שנה במדבר, נמצא דמיתה האמורה בתורה היא שישים, וכן כ' 'תבא בכלל אלי קבר' בכלה ג"י שישים.

מיתה בשבעים מיתה של חיבה דכ' ימי שנותינו בהם שבעים שנה, **מיתה בשמונים** מיתה של זקנה דכ' ואם בגבורת שמונים שנה' [וכן אמר ברזילי לדוד 'בן שמונים שנה אנכי היום האדע בן טוב לרעי'], **לאחר שמונים שנה** - חיי צער.

אף העושה דבר שחיבים עליו כרת אחר חמישים נעשו, ואף העושה דבר שחיבים עליו מיתה אחר שישים נעשו - וידעי' דהוא כרת דאמרו [מתם שהיה חולה רק יום אחד הוא מיתה של זעם, ולב' ימים הוא מיתה של בהלה, לג' ימים מת במגפה, וי"א [-] מיתת א' או ב' או ג' ימים הוא מיתה בכרת, לד' או ה' ימים הוא מיתה חטופה, לו' ימים מיתה דרך ארץ מיתה כל אדם, לו' ימים הוא מיתה של חיבה, מכאן ואילך מת ביסורין.

עוד אמרו דמיתת כרת היא בג' ימים מנבל דכ' ויהי כעשרת הימים ויגוף ה' את נבל וימות' המתין זו ימי אבל שמואל וגו' ימים לחולו [עוד אמרו דעשרה ימים הם כעשרה ימים שבין ר"ה ליו"כ שהמתין הקב"ה שיעשה תשובה, ולא עשה].

זו האוכל תרומה - ר"ז אמר דמתחילה אמר רב קודם פילתו דחייב מיתה דכ' דקרא ד'ימותו בו כי יחלוהו' קאי גם על למטה מניה דכ' וכל זו לא יאכל קודש, אך לאחר פילתו אמר דאיני ה' הספיך הנענן ואין זו האוכל תרומה חייבה, **ולר' יוחנן** חייב מיתה כדנתי דזר האוכל תרומה במיתה בין אם הוא טמא ובין אם הוא טהור ובין אם אכל תרומה טהורה ובין אם אכל תרומה טמאה.

כהן שאוכל תרומה בטרהה הר"ז כמצוותו, **כהן טמא שאכל תרומה טהורה** - במיתה דכ' וימותו בו כי יחלוהו, **כהן טמא שאכל תרומה טמאה** - בל"ת, **וכהן טהור שאכל תרומה טמאה** - בעשה, **יש שלמדו דכ'** ואחר יאכל מן הקדשים' ולא מן הטמאים ול"ת הבא מעשה חשיב עשה, **ומקוב** דעשה הבא מבח עשה דכ' וכל אשר לו סנפיר וקשקשת וטאכלו' ומשמע דכל שאר לו לא תאכלו ליתן עול' על ל"ת בטמאים דכ' ביה גם כל אשר אין לו לא תאכלו], **ויש שלמדו** עשה לאוכל תרומה טמאה מדכ' 'הטמא והטהור יחדיו יאכלנו' אבל בתרומה אין הטהור והטמא יאכלנו שהטמא טמא את התרומה ונמצא טהור אוכל תרומה טמאה, ו"א"ל דקרא איירי דלא פוקי קדשים אין, וזכר כ' בקדשים 'והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל'.

אין להוכיח כדעת ר' יוחנן דזר האוכל תרומה במיתה מדתנן התרומה והביכורים חייבים מיתה וחומשו וע"כ דאיירי בזר דהא בכהנים אין חומש - כיון דמתני' לצדיקים קתני מיתה בכהן, וחומשו בזר, **אמנם יש להוכיח כדעת ר' יהודה** כדמתני' בסיפא ואסורים לזרים ואי' נאמא דחיוב מיתה קאי בזרים מ"ט כ' אסורים לזרים, אלא ע"כ רישא בכהן ואמרו בסיפא דאף אסורים לזרים, אבל ר' יוחנן העמיד לסיפא כפחות מכשעור שאין בו מיתה.

יג התרומה והביכורים נכסי כהן דכ' לך נתתי' לקדש בו אשה, ודכ' 'למשחה' היינו לגדולה כדרך שמלכים משתמשים והיינו לסיכה ולהללוקה דמשחה גם לשון הדלקה כדאמר' בסוכה 'צעים משמתן, אמנם הדלקה היא רק בטומאה דכ' ביודיו מע"ש לא בערתי ממנו בטמא, אבל תרומה כן בערתי היינו בטמא, והא דאסרי' לבער בטומאה אף דיכול לפדות את המע"ש' ל"כ דאיירי בלוקח בכסף מע"ש דאין פודין אותו ל"י יהודה, וי"מ אף להכמים דר"י ואיצטרין קרא לביכורים שאין מתבערים בטומאה, וקרא דלא בערתי' קאי גם עליהם.

נטילת ידים למעשר, הנה התבאר במתני' דאין נט"י למעשר, ומאיך דתנן בתגיהה נוטלין ידים לחולין למעשר ולתרומה [ולקודש מטבילין] - יש שפי' בביאור הסתירה דמתני' ידן כר"מ, ומתני' דהגיגה כחכמים וכדתנן **כל הטעון ביאת מים מד' ס' יח** דבר שגורו שני לטומאה ומטמא את הקודש לעשותו שלישי [ויטמא קודש אחר ברביעי] ופוסל את התרומה לטמאותה בשלישי, ומותר בחולין, וי"מ מותר אף במעשר, **וחכמים** אסורים במעשר, והיינו דשני לטומאה עושה שלישי במעשר וה"נ בעי נט"י.

יד אבל י"א דאין המעשר נטמא בניגעה בעלמא וחכמים דאסרו אף במעשר קאי על האוכל שצריך לטול ידיו, אבל לניגעה אי"צ לטול ידיו [ובזה א"ש סתירת המגשיית בדין נט"י במעשר], וטעם החילוק בין האוכל לבין הנוגע לפי דגורו על האוכל משום סרך טומאה שיבוא לאכול תרומה בטומאה, אבל אף הנוגע לא גורו, והוא דתני **בתיבא דאיכא נט"י אף לחולין** אף לחכמים דתנא על ר"מ במעשר מודים דאין נט"י בחולין - ו"ל דמתני' דהנהגה איירי כרשב"א דס"ל דיש ידים שהם כדיון ראשון לטומאה אצל חולין וכגון המכניס ידיו לבית המנוגע, וסתם ידים שניתן אצל טומאה, א"ל כראב"ד דחולין שישנו על טהרת הקודש והן כתרומה לטמאות בראשון ושני ולפסול את השלישי אבל אין שלישי מטמא רביעי בתרומה, וי"א דבטלה דעתו אצל כהן [אבל לחכמים הוא כחולין].

פ"ב ה"ב

יש במעשר ובביכורים מה שאין בתרומה דמעשר וביכורים **טעוניהם הבאת מום** ואין נאכלים אלא בירושלים דכ' 'והבאתם שמה עלותיכם וזבחיכם ואת מעשרותיכם ואת תרומת ידכם' תרומת ידכם זה ביכורים דכ' 'ולקח הכהן הטנא מידך' וכי גם אוהרה לא תוכל לאכול בשערך'.

טו איסור לאונן, מעשרות אסורים לאונן דכ' לא אכלתי באוני ממנו', **ולת"ק** אף ביכורים אסורים דהוקשו למעשר מדכ' 'הקודש' האמור למעלה דהיינו ביכורים, ואף דביכורים הוקשו גם לתרומה מ"מ מקשים לחומרי [מלבד דין נכסי כהן דלא מקשים למעשר כיון דכ' 'בכורי כל אשר בארצך' ואיכא למדרש היא כן], **ולר"ש** ביכורים מותרים לאונן דלא מקשים ביכורים למעשר אלא לתרומה, ואף לקולא, א.ה.א. כיון דלא דריש היקש מ"ט בעי היקש לקולא לתרומה].

לכו"ע יש ביעור ויודי **מעשרות** כדתנן בסוף מע"ש, וכן קריאה **בביכורים** דכ' 'וענית ואמרת' וגו'. **יעורו בביכורים** בשנה רביעית ושביעית שצריך ליתן לכהן אם לא נתן, וכן אם לא הספיך כהן לאכול בומנס, **ויודי בביכורים** - לת"ק יש ביעור ויודי דהוקשו ביכורים למעשר א.ה.א. ושייך ביה פרשת ויודי כיון דאמרו 'הקודש' הדינו ביכורים], **ולר"ש** אין ביעור ויודי בביכורים דלא הוקשו ביכורים למע"ש, ו"הא דלא היקש פליגי ר"ש במתני' על ויודי אף דלא ס"ל היקש ביכורים למעשר לכו"ע דאין קריאה בביכורים].

תערובת גידולי מעשר וביכורים בתערובת **ומחוצה לא להכניס עליה לבהמה**, הנה תרובת תרומה עולה בא' ומאה, אבל **תערובת ביכורים וגידולי ביכורים וגידולי מעשר** - בירושלים מותר [אף לזרים] פי' מע"ש לפי דמתור באכילה, וביכורים מותרים כיון דאין לה מחציה, **וחוץ לירושלים** - לת"ק אסור דיש מחציה לאסור ועשו את ירושלים כדבר

שיש לו מתירים פי' כיון דיכול להעלות לירושלים ויהא מותר לא טביל [ואף דביכורים היו מותרים רק לכהנים מ"מ חשיב יל"מ, מע"ש]. והא דתנן דעליל דביכורים עולים בא' ומאה משא"כ בגורש דבטל ברוב ל"ל דהתם איירי באופן דליכא מתירין הדינו ביכורים שנטמאו מע"ש [שניתן לפדיון בטומאה] י"ל דאיירי בירושלים לבהמה א.ה.א. לכאן הביאור דהביטול מהני דשרי להאכל לבהמה בירושלים, וצ"ל דאיכא איסור מחציה מפאכיל לבהמה חוץ לירושלים], **ולת"ק** אסור אף לזרים ובהמה, **ולר"ש** מותר ואף לזרים ובהמה דלא ס"ל דירושלים כמחציה, ולא גורו על הגידולין.

תערובת מעשר - בירושלים לכו"ע מותרת [כדאמר ר"ש לרבנן] ואף לזרים ולבהמה כיון

דמע"ש ינתן לאכילה, וביכורים ג"כ מותרים אלא להן מתירין, **וְחוּץ לְיְרוּשָׁלַיִם** בין לת"ק אסור, ובין לר"ש אסור [כדאמר ר"ש מובא לקמן - דמעשר האסור היינו שנכנס לירושלים ויצא דבבר קטלוהו מחיצות אבל מע"ש שלא ונכנס פשיטא דיש לו מתירין ע"י פדיון, וכן אמר ר"ש במעשר **אוסר** - דמיו, עירוביו, קנקניו, וספק עירובו שכל שהא, ואין מדליקין בו].

אף דר"ש אסר תערובת מע"ש מ"מ גידולי מעשר מותרים - כיון דבטלו, אבל בתערובת האיסור בעין, והא דר"ש התייר ביכורים בין גידולין ובין בתערובת כיון דבביכורים יש דין עליה וחשבי שאין האיסור בעין, **ולפי"ז מודה ר"ש באותה סאה** שהעלה דטענה מחיצה והבאה בכיורים.

טז אלו גידולי מעשר אסר ת"ק והאם גידולי ביכורים אסורים, מבואר במתני' גידולי מעשר אסורים וכן נלאו גידולי ביכורים אסורים, ומאידן נתן [גידולי תרומה תרומה, וגידולי הגידולין חולין, אבל טבל ו-] מע"ש ומעש"ר ספחיה שביעית ותרומות חו"ל והמדומע והביכורים גידולין חולין - **לר' יוחנן ור' יצא** י"ל והא דאסר' גידולין ה"מ בדרב שאין זרעו כלה אבל בדרב שזרעו כלה לא אסר' גידולין [ואמר] כן ר"י כשהגיע למקום י"ל ואמר שהוא מוכן להטריח, דבר לשואל בעומק ובחריפות **כבן עזאי** שהיה חריף, אבל הק' ההלא אין דבר שאין זרעו כלה אלא לוף שום וצבצלים והלא אין מביאים מהם ביכורים [ו] יוחנן כשמשע קו' זו אמר הדלך בן עזאי] אבל תו' ר' ינאי דהא דאסר ת"ק גידולין ה"מ במעשר אבל גידולי ביכורים מותרים.

קו' בת"ר ר' יוחנן, מבואר מתנ"ל דהא דתי' במתני' גידוליהו אסורים קאי רעל מעשר ולא על ביכורים דר' דתי' גידוליהו לשון וידי רביס וילה"ק **דאדין מצניו** ור' יוחנן אמר על ד' ר"ל דלהלן ד'חשוכי בגדים' משמע לשון שתיים [דהנה תנן בריש כלים הדנוגע בבגדים כשנשוא מן חטאת יש בהם כדי זיהוי או נבלה - משמא ראשון ושני ופוסל תרומה, אבל אם רק נטמא מנהלה ומי חטאת או אפי' נוגע תניא [ואינו נושא] - והבגדים חשוכים' מלבקל טומאה, ואין נוגע תניא בתוספתא הדנוגע בצמר נבלה משמא ראשון ושני ופוסל תרומה אף שאינו נשוא לפי שאלה נוגע שלא יסיט ות"י ר"ל דמתני' דריש כלים איירי בנוגע בקרן דאפשר שיגע ללא היסט, והק' ר"י ההלא חשוכי בגדים משמע לשון רבים וגם אפי' מן חטאת].

יז לר' הילא ת"ק אסר אף גידולי ביכורים, והא דסתרו המשניות ול"ז י"ל דתנא דמתני' כת"ק והתנא שהתיר גידולין כמע"ש, **אבל הק'** עליו דתתם גידולין הקדש ומע"ש - חולין ופודה אותם בזמן זרעם וע"כ כת"ק דאסר גידולין, ופ"י ט"ז ה"ג יתחייבו ביכורים במחיצה והדאר קו' מ"ט תנן התם גידולי ביכורים מותרים, וכן ק' במתני' מ"ש גידולי מע"ש פדוה והיא ביכורים אינם טעונים מחיצה **אלא צ"ל** דאפי' תנא דתלתין ת"ק והא דתנן גידולין אסורים כלפי איסור מחיצה דצריך להעלותם לירושלים, והא דתנן גידולין מותרים כלפי היתר זורים ונמצא דביכורים ומע"ש שאין להם פדיון גידוליהם אסורים מ"ש שיעלו לירושלים והיו מותרים כולמם, והא דתנן פדוה כומן זרעם היינו במע"ש שיש לו פדיון [ג.א.ה. ובתי' זה אי"ש הא דתנן יש במעשר וביכורים מה שאין בתרומה ולכא"ו ילה"ק הלא גידולי תרומה תרומה, ולת' זה א"ש].

עוד בדן וידי מעשר ביכורים ותרומה, מבואר במתני' דדוקא במעשר וביכורים יש וידי אבל בתרומה אין

וידי מעשרות, והא דדרשו במע"ש 'וגם נתתי' זו תרומה ותרו"מ - י"ל דשאני מעשר וביכורים שיש ביעור וגם אצל הנותן וגם אצל המקבל הנה, ולכך שניהם מתוודים, אבל בתרומה יש ביעור רק אצל הנותן ולכך רק הוא מתוודה, א"צ שאני תרומה ותרו"מ דאין להם וידי בפני"ע אלא יחד עם מעשר או ביכורים.

וידי מעשרות לכהנים ולויים - לר"מ אין להם וידי לפי שאין להם חלק בא"י, **ולר' וס' יש להם וידי כיון** דיש להם עיר מקלט, ופי' ר' יוסי את ש' ה"מ במע"ש אבל תרומה ומעש"ר אין הנה צריך ליתנו, [יש שרצו להוכיח דאין וידי בתרומה לבדה, אבל אמרו להם דאין זה מוכח מד' ר' יוסי].

פ"ב ה"ג

יח יש בתרומה ומעשר שאין בביכורים שאוסרים את הגורן באכילת עראי עד שיגמר מלאכתו, והאופן דמעשר אוסר דלכא"ו אפי' הריש תרומה כבר קבעה התרומה י"ל ככה"ג דלדפריש מעש"ר בשבלים כדאמר ר' אבהו דמעש"ר שהקיימו בשבלים פטור המעש"ר גופיה מתרו"ג ונמצא דהשיריין נאסרו באכילת עראי מחמת המעש"ר, ואיירי קודם מירוח הלאסר מירוח אין להקדים מעש"ר לתרו"ג. [ובתרומוה פ"ג נ"ח האם איכא איסור בהקדים בשבלים, וסוגיא דהכא סברה דשרי כר"א פ"ב דמעשרות תרומה קובעת אפי' קודם גז"מ, א"ו אפי' כ"ב בתוורם מהכללה], ולקמן כ. אמרו דש"מ **מתני' לד"ז**, וי"ג דש"מ שהאכל מעש"ר שהקיימו בשבלים קודם שהפריש תרו"מ פטור ואין לוקין עליו, אבל לאחר גז"מ לוקין עליו וש"מ מדתני ואוסרת את הגורן.

עוד יש בתרומה ומעשר שאין בביכורים - **יש להם שיעור** א' מ' ודלא כר"ש לקמן פ"ג דס"ל שיעור ביכורים א' מס', **ונוהגים בכל הפירות** אבל ביכורים באים רק מד' המינים, **ונוהגים אף שלא בפני הבית** אבל בביכורים כ' תביא בית ה' וגו', **ונוהגים באריסים ובחכורות** א"ע"פ שאין הקרקע שלהם משא"כ ביכורים, **ובסכרינות** א"ע"פ דהיינו עצמו מהורג, **ובגולן** שגול קרקע, [ולעיל פ"ק מבואר למתני' באופ"א].

יט יש בביכורים שאין בתרומה ומעשר דנקנן במחזור בקריאת שם במחזור, [דכ' 'בכורי כל אשר בארצך'], **ועושה אדם כל שדהו ביכורים** [דכ' 'ראשית כל בכורי כל'] משא"כ תרומה ומע"ש דבעי שרייה נכרין, **וחייב באחריות** וכו' ואבדו ודב' 'ראשית בכורי אדמתך תביא', **וטעונין קרבן** דילפי שמחה 'ושמחת בכל הטוב' וכ' שמחה בהר עיבל 'ובחבת עליו שלמים ושמחת בכל הטוב' וגו', **ושירי דלפי'** טוב דביכורים מ'והנך להם כשירי עגבים יש קול ומטב נגן, **ותפנה** דכ' 'ולקח הכהן תרומה מידך ותיחיו' לרבות את הביכורים וכו' ואבדו, אבל לרבנן לקמן פ"ג אין תנופה בביכורים, **וליינה** לאחר שהביא ביכורים דכ' 'ופנית בבוקר' וגו' דכל פניות שאתה פונה יהו בעוק [והא דבעי למדרש הכי היינו כשאין קרבן עם הביכורים עתה לקמן שאין קרבן מעכב את הביכורים, אבל אם יש קרבן בלא"ה צריכים לינה מחמת הקרבן].

תרומת מעשר שוה לביכורים בב' דרכים שניטלת מהטוהר על הטמא לפי שניטלת שלא מהמוקף ולי"ח שיעה הטהור בטמא, [וש"מ דפירות טמאים חייבים בביכורים], **ותרומ' שוה לתרומה בב' דרכים** שאוסרת את הגורן טובל את המעשר שאסור באכילה עד שפריש תרו"מ [אבל לביכורים אין טובל],

ואין לפשר דאסור באכילת עראי כיון דאין מפרשיין תרו"מ עד שיעור מעש"ר, **ויש לה שיעור**.

פ"ב ה"ד

אתרוג שוה לאלילן דאזלי' בתר חנטה בג' דרכים לבני ערלה רבעי ושביעית.

לרשב"ג אתרוג שוה לירק בדרך אחד דאזלי' אחר לקיטה ונ"מ שבשעת לקיטתו עישורו, ולר"א שוה לאלילן לכל דבר.

הנה אי' נימא דטעם פטור ממעשר בשביעית משום דהוי הפקר ילה"ק אין כירק דאחר חנטה לשביעית ואחר לקיטה א"ר קודם דממ"א אמ חנט בשביעית וליקט בשביעית יש לחייב במעשר, ואי חנט בשביעית יש לפטור ממעשר אפי' אם ליקט בשביעית [כיון דהוא אילן של הפקר], ויש שפי' דאתרוג שחנט בשביעית שנקלט בשביעית הוי של הבעליהו כאלילן ופטור ממעשר

כירק וטעם הפטור ממעשר בשביעית אינו משום הפקר אלא תליא בעצם השביעית, אבל ילה"ק ההלא אם חנט בשביעית ונקלט בשביעית הוי אתרוג הפקר וכיצד אזלי' אחר לקיטה לחייבו במעשר - **אלא צ"ל** דהא דאמר' דאחר לקיטתו עישורו - דבמשאר שנים אזלי' כירק דאם נלקט בשנה שלישית ושישית מפרשי מע"ע ולא מע"ש, אבל בשביעית כאילן דתליא בתנטה [ולכך חנט בחמישית ונקלט בשביעית כשישית, חנט בב' ונקלט בב' כו', חנט בה' ונכנס לו' ולז' - אם נלקט בו' כו', ואם נלקט בו' כה', וכע"ז חנט בב' ונקלט בו' כח'].

רבותינו חזרו ועמנו דאתרוג בשעת לקיטתו עישורו בין למעשרות ובין לשביעית, ומ"מ **לכו"ע ר"ה של אתרוג בטו' בשבט** לענין ערלה ורבעי, ולבני לעשר מחדש על הישן, **ר"ה לכל האילנות נקבע ע"פ סדרי השנים** ולא ע"פ תקופות השנה ולא אזלי' ע"פ מה' יום מתקופות סבת ואפי' בשנה מעוברת.

ר"ע ליקט אתרוג בא' בשבט והחמיר ליתן ממנו **מע"ש ומע"ע** דהיינו שיעירש מע"ש ופדאי ונתן לעניי הנה אי"ל דהחמיר כחומרי ב"ש וב"ה דת' האם ר"ה אילנות בא' בשבט או בטו' בשבט כיון דא"כ מ"ט לא החמיר ר"ה בשאר אילנות, אלא החמיר כר"א ור"ג דתנא אי אזלי' בתרומה אחר לקיטה או אחר חנטה וכיון דר"ג ור"א מתלמדי' ב"ה ולכא"ו אין נ"מ אי אזלי' בתר לקיטה או חנטה, לכך י"ל דאיירי באתרוג שחנט קודם טו' בשבט של שניה ונכנס לשלישית - דלר"ג מעשרו מע"ע דאזלי' אחר לקיטה, ולר"א מע"ש דאזלי' אחר חנטה.

פ"ב ה"ה

דם מהלכי שתיים דם האדם שוה דדם בהמה להכשיר את הזרעים לק"ט. **האוכל דם שרץ** אין חייבים עליו אפי' מלקות, וה"מ אם התרו בו משום דם אבל אם התרו בו משום שרץ לוקה דכית דם הוי כחלק מהשרץ, והא דאין לוקין משום דם י"ל דכ' לכל דם לא תאכלו' וגו' לעוף ולבהמה, ולא דם האדם ודם שרץ כיון דשאני עוף ובהמה שיש בהן טומאה קלה [לטמא אכולין כביצה] וטומאה חמורה [בהמה נבלה לטמא אדם במשא, ועוף לטמא בגדים בבית הבליעה] אבל באדם אין טומאה קלה, ובשרץ אין טומאה חמורה, [אבל אין להוכיח דאינו לוקה מאה דשני דאין חייבים על דם שרץ, דשמא אין חייבים כרת ומ"מ לוקין עליו].

פ"ב ה"ו

כא כני שאין ידוע אם חיה או בהמה - **לר"א** עז שעלה על צבי או צבי שעלה על עיזה והולידו,

ולרבנו מין בפני"ו ולא יכלו להחיה לעמוד עליו, ומצוה **נאמה דרכים בניו** - שוה לחמיה לענופי כסיו, **הרבו**, ואין שוחטין אותו ביו"ט דבעי כסיו העני ביו"ט האפר מוקצה מספק, ואם שחטו ביו"ט אין מכסין את דמו, תלבב מטמא טומאת נבלה מספק כיון דחלב בהמה טהור, ואין פודין בו **פטר חמור** [ואם פדה חזרו ופדה בשה ונתון איהו שחטתה דהמע"ה, ואם מת אחד מזהם אינו נוטן לבעלים שרצה המע"ה].

שוה לבהמה - **חלבו אסור** ואין חייבים עליו כרת משום דהוי ספק, והיינו כדעת רב דאין אשם תלוי אלא בב' חתיכות אבל לא בחתיכה אחת שהיא ספק חלב ספק שומן, [אבל לר"א חייבים אשם תלוי אף על חתיכה אחת], ואינו נלקח ממע"ש התקנו חכמים שיהיו לוקחין בהמה שלשמים וחספה איהו קריבה שלמים, [ואף קודם דתקנו חכמים ללקח תורה מ"מ אין לוקחים דשמא צריך לאכול את חלבון], וזרוע לחיים וקיבה - **לת"ק** חייב לשי' דאמרו רבנן דכוי הוי מין בפנ"ו וריבתה תורה אף את הכוי כדכ' 'אם זה', ו**לר"א** פטור דהמע"ה, דר"א לשי' דהוי ספק זה, ואל"ל דריבתה תורה באופן דאיכא ספק אם שוחטין לזרע האב משום דכלפי שמיא גליא.

אינו שוה לחיה ובהמה - אסור משום **כלאים** עם חיה ועם בהמה דאפי"ב מיני חיה או ב' מיני בהמה אסורים, ואין כוי בכלל הכותב חיותו ובהמתו לבנו דאין דעתו על ספק, [ושל"מ דהמקשה **חיותו ובהמתו** אינו הקדש אבל לרבי יהוה הקדש], והאומר **הריני נזיר** שזה חיה ובהמה הרי"ז נזיר מספק [וכן הוי נזירות אם אמר הריני נזיר - שזה חיה, שאין זה חיה, שזה בהמה, שאין זה בהמה, שזה חיה ובהמה, שאין זה חיה ובהמה].

שוה לחיה ולבהמה בשאר כל הדרכים דטעון שחיטה ומטמא משום נבילה ומשום אבר מן החי, [ובכלל זה הרובע והנרבע ממנו חייה].

כיצד מפרישין

פ"ג ה"א

כב סדר הפרשת הביכורים - יורד אדם לשדהו ורואה תאנה או אשכול או רימון אע"פ שלא בישלו וקושטין בגמי, וקורא להם שם - הרי אלו ביכורים, **לת"ק** קדשו במחבור וכד' 'ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה' בשעת הפרשה אפי"ב בוסר ופגין מניה דאפי"ב מחובר אבל בשעת הבאה הוי פרי, ולר"ש אם לא קרא שם בתלוש אי"ז ביכורים דבעי קריאת שם בשעת הפרשת הפרי ששעת הבאה [ול"א דרך צריך לקרוא שם שוב], ולכ"ן אם לא קראה שם בתלוש אין מדמעין ואין זו האוכל חייב עליה חומש, ואין לוקח עליהם חוץ לחומה. **יל"ס** **בהביא ביכורים מייחור** האם פטר את הפירות שעדיין לא יצאו באותו ייחור.

כמה שיעורים בא' משישים ביכורים ודלא כנא לדעיל פ"ב ה"ג, ראשית הגז, **תרומה טמאה** משום דזאלא לשריפה, וכן תנא רבי ישמעאל דשיעור א' משישים [ביכורים ראשית הגז ו-] **פאה**, וכן **תרומה** שאין הכהנים מקפידים עליה וכגון הללושין החורובין והשעורים שבאדם שאין נאכלים לאדם אלא בשעת הדחק.

פ"ג ה"ב

כיצד מעלין את הביכורים כל העיירות שבמעמד שתקנו נביאים כד' מעמדות בכלל ישראל כד' שיעורו על

הקרבנות ציבור, וכל מעמד היו שלוחים אנשים כשרים ויראי חטא כד' שיהיו שלוחים של אותו מעמד מלבד אלו שבירושלים [הוי כד' נבג כד' משמרות הכונה כגון משמר יהויריב ומעמד ידעיל], והיו מפזורים כל מעמד בעיר אחרת, כשהביאו בכורים היו מתכנסות בעירו של ראש המעמד לעלות ודאי ירושלים משום ברוב עזרת מלך, ולנים ברחובה של עיר ולא היו נכנסים לביתם [ואף לא לביה"כ משום אהל הטומאה], ולמשכים בבוקר היה אומר המונה ראש המעמד 'קומו ונעלה ציון אל ה' אלקינו'.

מה היו אומרים - **ברוך** שמחתי באומרים לי בית ה' נלך, **בירושלים** היו אומרים 'עומדות היו רגלינו בשערך ירושלים', ו**בהר הבית** הללו קל בקדשו' וגו', ו**בעזרה** 'כל הנשמה תהלל' וגו'.

פ"ג ה"ג

כיצד היו מביאים את הפירות הקרובים מביאים תאנים וענבים, ושיעור קרוב עד שהוא יכול לתרום מהמובחר דכל כמה שמשתמר עדיין הוי מן המובחר, ו**הרתוקים** מביאים צימוקין וגורגות, ויכול להביא בדלה קעילית שהיא מובחרת מגורגות, אבל לא דבלה בצורית שהיא פחותה מגורגות.

השור והזקן לפניו וקרניו מצופות גב - [י"א דקרב שלמים, וי"א דהזקן לקיץ המזבח], וילה"ס האם יחיד צריך להביא גדי שקרניו מצופות כסף אבל דודי אד"צ שור וציפוי זהב.

עטרה של זית בראשו של השור [שהוא המובחר ממין שבעה], ואם הביא גורגות מעטר בתאנים, ואם הביא צימוקין מעטר בענבים.

החליל היה מכה לפניהם עד שמגיעים קרוב לירושלים, ומשם היו שלוחים הלוח על ביאתם והיו הפחות השרים סוגי כהונה והזגברים יוצאים לקראתם לפי כבוד הנכנסים והדיניו לפי מצאתם הבאים [אבל לא לפי כבוד לפי שאין גדול וקטן אצל מצוה].

כג קימה והידור בפני זקן ובפני עושי מצוה כל

בעלי אומניות שבירושלים היו עומדים בפניהם כשהיו עוברים דרכם ושואלין בשלומן ואומרים אחינו אנשי מקום פלוני באתם לשלום, ואף דאין לעמוד בפני זקן אם יש הפסד ממון [כד' 'הדרת' מה קימה שאין בה חסרון כיס אף הידור שאין בו חסרון כיס] מ"מ עמדו לפי שהוא פעם בשנה, וחזי' **דגדול עושה מצוה מכבוד זקן**, וכע"ז אמרו דאלו הקמים בפני המת אין קמים לכבוד המת אלא בפני הגומלים למת חסד.

כמה פעמים צריך לעמוד - י"א פעמיים ביום, וי"א ב"פ ביום, ודרדשי' שלא טירחי [מדכ' 'זקן ויראת מאלקין'] למ"ד ב"פ לא טירחי אלא רפ"א, ולמ"ד פ"א שלא יטרח לעמוד בפני סיעה של זקנים, וכן נח' בשאלת הלוח **לרב** האם פ"א או ב"פ.

עד כמה צריך לעמוד זקן מד' אמות עד שיעבור **לכה"ג** משרואה עד שנכסה מעיניו כדכ' אצל משה 'והיה כצאת משה האהלה יקומו כל העם' וגו' [יש שדרשו לשבח כד' לכות לראותו, ויש שדרשו לגנאי חזו ושוקיו וכרעיו דאכיל ושתוי משל ישראל וכו'].

ארון הקודש בביה"כ כלפי העם והכהנים כשעולים לזוכן כלפי העם, והעם כלפי הקודש.

האם אין התורה עומדת בפני בנה שא"צ עוסק בתורה לעמוד בפני זקן, **לר"א** אין"ו העוסק בתורה לעמוד בפני זקן, וכע"ז **שמואל בר בא** אמר לר' הילא ור' יעקב בר אידי שאין לעמוד בפניו לפי שאינו זקן ולפי שאין התורה עומדת בפני אבדריה.

לומד ר' אחא היה קם לפי שהיה חושש להני נגאי דס"ל שאין עוסק במצוה פטור מהמצוה [דכותבי ס"ת תפילין ומזוזות מפסיקין לקרי"ש ולא לתפילה, וי"א דאף לתפילה ולתפילין ושאר מצוות וחזי' דאין העוסק במצוה פטור מהמצוה].

כשהיה חזקיה בר' לומד כל צרכו היה הולך לראות זקנים לעמוד בפניהם.

אין עומדים בפני חבר אלא בפני רב.

יהודה בר חיה היה הולך לדרוש בשלום ר' ינאי חמיל לר' ערב [וכששאלוהו הלא אי"צ לעמוד לפניו יאל"ד אמות השב אין ישיבה בפני סינן], ופ"א לא הגיע ואמר ר' ינאי דודאי לא שינה ממנהגו ודואי אין לצדיק זה יסורים ומסתברא שאין לנו את יהודה ב"ח ואמרו בבבלי דהוי כסגנה היוצאת מפי השליט.

ר"מ היה עומד אפי' בפני **זקן ע"ה** לפי שלא לחינם האריך ימים.

ר' חנינא היה מצוה להכות את אלו שלא קמו בפניו ובטלו מצוה דאו'.

יש שדרשו ל'הדרת פני זקן ויראת אני ה' שאמר הקב"ה דאני שקמתי בפני אברהם אף אתם.

כשהנשא נכנס כולם עומדים ואין רשות לשבת עד שיאמר שבו, **אב ב"ד** שנכנס עושין לו שורות שורות, **חכם** שנכנס אחד עומד וא' יושב, [מתחילה כולם קמו לפני ר"מ וכששמעו מהך ברייתא דא' עומד וא' יושב עשו כן, ומחה בהם ר"מ דהלא מעלין בקודש ואין מורדיין].

כמה שמחלין עונותיהם, מתחילה ר"ז לא רצה להתננות **לרב** וכששמע שמחלין עונות נתמנה ודרש' מדיסמך והדרת לפרשת **גב** שמחלין עונותיו דהוי כקטן שגולה, **חנן** דכ' וילך ישמעאל ויקח את מחלת' והלא בשמת שמה אלא ע"ש שמחלין עונות, **נשיא** דכ' על שאול שהוא בן שנה דהיינו כתינוק בן שנה ללא ענות.

כד חכם שנתמנה בשביל ממון היו שולזלו בהם, והיו שקראו עליהם 'אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם', ואין עומדים בפניו ואין קורין אותו רבי וטליט ששע"ג בעושה דרוש כמדודת ע"ה חמור [עוד דרשו עליהם 'הוי אמרו לעץ הקיפה עזרי לאבן דומם הוא יורה הנה הוא תפוש זהב וכסף חפוס זהב וכסף ואינו יודע ומורה' וכל רוח אין בקרבן], וכשדרש כנ"ל יעקב איש כפר נבורייא אמר שילכו לר' יצחק ב"א שנמצא בביה"כ וימנו אותו.

היכן סומכים זקנים ר' אמי שמע שממנים זקנים בחו"ל, ואל"ר סימון דאין ממנים [כדכ' 'בן אדם בית ישראל יושבים על אדמתם' כל ישיבה לא תהא אלא על אדמתך], ויש שהתירו וכן מצינו שהתירו למנות אם דעתו לחזור לא"י.

ר' ינאי לא התמנה עד שימנו את רבי, וכע"ז ר' שמעון בר ווא שהיה בקי במרגליות וכל אומנות

אבל לא היה לו מה לאכול [ודרשו עליו] לא לחכמים ולא ה'אמרו לו לעלות לאלי כדי שימננו ולא הספיק לעלות על שמינו ז שמעון דמעפראי.

פ"ה ה"ד

המשך סדר הבאת ביכורים, המחילה מכה לפניהם עד שמגיעים להר הבית, ושחללנו להר הבית כ"א נוטל סלו על כתפו ונכנס עד שמגיע לעזרה [אפי' אגרפס המלך נוטל על כתפו], דכ' ולקח הכהן מידך ומשמע דוקא מן, אבל עד שמגיעים לירושלים מותר ליתן לחברו או לשלוחו.

הגזלות שהיו מעלים עם הביכורים להידור תורים ובני עולות, - לתנא דמתני' גזלות שפ"ג הסלים יקרבו עולות, ושבאים לכהנים, ואיכא דתני שבידם עולות, וע"ג הסלים לכהנים כדי לסמוך מתנה למתנה, ותני ר' יוסי שלא יתן את הגזלות וע"ג הסלים ממש כדי שלא יטפנו אלא תולה אותם חוץ לסלים.

באיזה אופן קורא, עודנו הסל על כתפו קורא מהגדתי היום לה' אלקיך, - לת"ק מסיים את כל הפרשה כשהסל על כתפו, ולר"י יהודה שהסל על כתפו קורא עד 'ארמי אבד אבי' ומורידו ואחוזו בשפתיו למעלה וכהן מניח ידיו למטה ומניפו, וקורא מ'ארמי אבד אבי' עד סוף הפרשה אבל לת"ק אל היה תנופה בביכורים, ואיכא דתני דכשמיניפו חוזר לחלילת הפרשה, והא דדרש"י מהגדתי דכיון שהתני אין חזור ומגיד, היינו דאינו חוזר ומביא עוד ביכורים אבל חוזר וקורא באתם ביכורים לאחר שלוקח הכהן מידו דברו הלויים בשיר 'ארוממך' כי כ"י דילתני ולא שמחת איובי לי'.

כה הנהא בצד המזבח, מניח את הסל בצד המזבח ויבא דכ' 'והנחתו' וגו' והשתחיתו, [ור"י יליף מ'והנחתו' לשון קולמב [בתנפוח], כיון דכבר כ' 'והניחו', ומקום ההנחה בקרן דרומית מערבית דכ' לפני ה' אבל לא מניח רק במערב דכ' 'אל פני המזבח' והכנס בדרום המזבח, 'ולפני ה' מלמד שני יתק דברום.

אנה אם הניח קודם קריאה והיו הביכורים מונחים בזמן הקריאה לא נפסלו הביכורים, אבל ליה"ט בהניח קודם קריאה ואח"כ נטלן האם אמרי' מחוסר זמן אף שאין קריאה מעכבת מ"מ שמה נפסלו מחמת שקרא, עוד ליה"ט בהניח בלילה קודם קריאה או אחר קריאה האם בראשונה כיון דלילה לאו זמן תנופה.

מי קורא, כשישנוה היתודע לקרוא וקרא ומי שלא יודע היו קורין לפניו, וכיון שזמננו מהלביא שהתביישו אלו שלא ידעו לקרוא תקנו שיהיו קורין לפני כולם, ואף סמכו מדכ' 'וענית ואמרת' וענייה משמע מפי אחר.

באלו סלים היו מביאים ביכורים העשירים מביאים ביכורים בקלתות מצופים כסף וזהב, והעניים בשלים וצירים של ערבה קלופים, והסלים והביכורים נתנים לכהנים לפי שהם של ערבה בטלים לביכורים [וכדאמרו בעו"ז בתר עניא אזלא עניתא].

ר' יונה הסתפק האם אפטר להביא ביכורים בכלי כסף דבמתני' משמע שהיו רק מצופים כסף, וש"מ דר' יונה הוא שתיקן את המתרגם 'טנא' - מנא דצ"ל סלא, ר' יימיה הוא שהחזיר את המתרגם 'מצות על מרורים' - מצות על ירקונים דצ"ל מרורים כיון דרק משמע כל ירק אפי' אינו מרור, [וכע"ז ר' פנחס החזיר את המתרגם 'תורים ובני יונה'

פטימא ובני תורין דתורין הם גדולים אלא 'תורין ובני תורין'].

פ"ה ה"ה

עיסור הביכורים לר"ש בן ננס מעטרים אף שלא מז' מינים, ולר"ע דוקא מז' המינים שלא יאמרו ביכורים באים משאר מינים.

עיסור בפירות חו"ל ובפירות עמון ומואב - לר' יוסי' לכו"ע מעטרים בפירות חו"ל לפי שאין טועין בהם לומר שמביאים מהם ביכורים, ונח' בפירות עמון מואב האם טועים בהם לר"ש אין טועין ולר"ע טועין, ולר' מנא לכו"ע אין מביאים מפירות עמון ומואב דטועין בהם ונח' האם מביאים מפירות חו"ל לר"ש אין טועין בהם ולר"ע טועין.

ר"ש אמר ג' מידות **לביכורים** האשכול שביכו, ותוספת הביכורים מין במינו ונאכל בטרהה ופטור מדמאי [ובברייתא מבואר דפטורה אף מודאי ונקט דמאי אב עיסור הביכורים דלהלן, והנה ביר' בדמאי ובמע"ש משמע דפטורה רק מדמאי לפי שלא גזרו עליה כשיר' מנחות, ושם דברייתא פליגא על מתני' דהכא], **עיסור הביכורים מין בשאינו**, וחייב בדמאי.

אם מביא כמה מינים לכתחילה מביא כל מין בכלי אחר, ובדיעבד בכלי אחד ומפסיק במין אחר ביניהם, וכשמביא כמה מינים יחד יסדרם לפי חשיבותם שעוריים למטה ואחוריהם מפסיק בדבר אחר ואחריהם חטיטין ומפסיק במין אחר וזיתים תמררים רימונים תאנים ענבים.

עוד מדניין הלא הביכורים, אין עולים יחידים אלא בחבורה, והא היו עולים כל היום אלא ב' שליש שמיים כדי שלא ייעפו, וחזני ביה"כ עולים עמהם ולנים ברחובה של עיר ולא נכנסים לבתים מפני אהל הטומאה כ"ל, וטעונים עולה ושלמים, וכשהיו חתורים לא היו יוצאים עמם כמו שיצאו לקראתם.

פ"ה ה"ו

דיו ותוספת הביכורים נאמר דוקא בפירות הארץ א"י אבל בפירות שאינם מהארץ אינה כביכורים ואין נאכלים בטרהה וחייבת בדמאי ובדמאי.

ביכורים נכנסים כהן - שהוא קונה בהם עבדים קרקעות בהמה טמאה ולא דמי למע"ש דקונה בהם רק מידי דאכילה ובע"פ דנטלן בחובו, והאשה בכתובתה וסתם מתני' כר"מ דנטלטיל משתעבדי לכתובה וס"ת י"ב דאשה גובה אותם כמו שגובה ס"ת, וי"ב דאף קונים מביכורים ס"ת וקמ"ל בס"ת יותר מבמהה טמאה לפי דס"ת אינו יכול לבוא לידי אוכל, משא"כ הני דלעיל.

לאלו כהנים ונותנים ביכורים לר' יהודה אין נותנים אותן אלא לכהן חבר בטובה דס"ל לר"י דביכורים כקודש הגבול ונותנים לכל כהן בטובה הנאה ולכן אין נותנים אלא לחבר בתרומה אבל ע"ה לא נזרר לאכול בטרהה, ולחכמים ונותנים לאנשי משמר והן מחלקין בניהן כקדשים דס"ל לחכמים דביכורים כקדשי מקדש ולכן נותנים אפי' לכהן ע"ה.

מוכרים ס"ת כדי לישא אשה וכדי ללמוד תורה, ובשביל פרנסתו - י"א דלא שאלו את רשב"ג לשאלה זו, וי"א דשאלו אבל רשב"ג לא הגיב, ופי' דהא דלא הגיב משום דכ"ש הוא שיכול למכור.

המדייר את בנו פי' שלא יהנה מבנו כדי שלא יתבטל מתלמוד תורה מותר לבנו למלאות לאביו חקית של מים ולהדליק לו את הנר ומבואר דאין קובעת חפציו

מהשוק, ובשם ר' יוחנן אמרו דלוקח חפציו מהשוק ופי' דהא דר"י התייר לקחת מהשוק איירי באשה שהדירה את בנה ולפי שאין דרכה לילך בשוק לא התכוונה לאסור אותו מזה, אבל בברייתא איירי באיש.

המוכר ס"ת של אביו אינו רואה סימן ברכה לעולם, ומקהיים ס"ת של אביו בביתו עליו נאמר עליו 'הון ועשר בביתו וצדקתו זכות המצוה עומדת לעד'.

מכת שבת

יציאות השבת

פ"ה ה"א

א יציאות השבת שתיים שהן ארבע בפנים ובחוץ דאין להוציא ולהכניס מרשות לרשות בשבת, וכגון עני בחוץ ובעה"ב בפנים ונתן העני מהה"י ליד בעה"ב ברה"י או שנטל מבעה"ב לרה"י - העני חייב ובעה"ב פטור, ואיפכא בעה"ב חייב ועני פטור וכיון שהוצאה מלאכה גרועה גריד לכאז חיוב בכל אופן, ואם לא עשו מלאכה שלימה הדיינו שהכניס העני ידו לבפנים ובעה"ב נטל מתוכה או שנתן לתוכה וכן איפכא - שניהם פטורים ודלפי' בבבלי מדכ' 'בעשותה' דיחיד שעשה חייב אבל שנים שעשו פטורים.

דא דנתן שתיים שהן ארבע בפנים ובחוץ יל"פ כלפי החיובים והפטורים ובפנים היינו שמביא קרב בפנים, ובחוץ היינו שפטור מקרבן, וראיה דנתן שבועות שתיים שהן ארבע וכן כמה דינים, ופי' דהא דלא תני במס' שבועות בפנים ובחוץ כלפי שבת משום ההתם כולם לחיוב אבל במס' שבת יש לחיוב ויש לפטור, אבל אין להביא ראיה מגופא דמתני' דהתם דכולה איירי בחיובים כיון דנתן בברייתא על הך מתני' דלתות ההיכל שתיים שהן ארבע ב' דלתות וכל דלת מב' לחות [למע"ת ר' יהודה במס' מידות], ובהו לא שייך חיוב ופטור].

הא דלא תנן יב' פטורים דבסיפא איכא עוד ח' פטורים - י"ב משום דלא תנא אלא פטור שהוא כנגד חיוב, א"נ דפטורי דמתני' פטור ומותר ואילו ס"ת, פטור אבל אסור מדרבנן.

הא דתני הוצאה דעני ועשיר כרתיה אף דאחד הם משום ההוצאה מלאכה גרועה היא ובעי ללמוד לתרויהו, וברשב"א פי' ביר' [דלא תכוס' ו-] הוצאה דעני ועשיר אחת היא וא"צ למילף לתרויהו, אבל לקמן מבואר דהוצאה והכנסה אחת היא ומ"מ לפי ביר' לתרויהו.

מוכר הוצאה והכנסה אחת היא - מדתני יציאות השבת וודאי דהכנסה בכלל דהא חגי שתיים שהן ארבע, וכן מדתני בפרק כלל גדול הוצאה מרשות לרשות וודאי דהכנסה בכלל, וכן אמר ר' יוחנן דהמכניס חצי גרוגרת הוציא חצי גרוגרת חייב דשעור הוצאה בגרוגרת ומצרפים ההוצאה להכנסה משום דאחת היא.

מקור הוצאה והכנסה נחשבות מלאכה דכ' 'יוצא משה וגו' ויכלא העם מהביא' פי' הפסיקו להוציא לגזבריהם ונתנים להפסיקו הגזברים לקבל מהם ולהכניס להשכח אבל אי לא קורא ליה דהוי מלאכה משום דמיל' מוציא מרה"י לרה"י ומיל' מוציא מרה"י לרה"י, וי"מ מדכ' ביימיה 'ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת' וכ' לעיל מיניה 'השמרו

בנפשותיהם, אלו תשא משא ביום השבת והבאתם וגו' ושם הוצאה והכנסה, והא דאיכא חיוב בעני ועשירי כ' ה' ה' ה' שבת מדכ' אל יצא איש מקומו' ואל יוציא ילפי' גם לעני.

האם מצרפים ב' חצאי גרוגרת למעשה אחד,
הובא לעיל דר' יוחנן אמר דהמוציא חצי גרוגרת ומכניס חצי חייב והיינו כת"ק פטור, עשה כן בהעלם אחד חייב ובה' העלמות פטור, אבל לר' יוסי אפי' בהעלם אחד פטור [ול"ד במוציא לב' הרה"ר חלוקות אלא אפי' הוציא מרה"י לרה"ר והשוהבא בב' פתחים ויש בין פתח לפתח ד' אמות, פטור ואף דכל ד' אמות ברה"ר רשות בפנינו], ואינו חייב אלא בהעלם אחד ברשות אחת, ואמרו דשעמבא דר' יוסי דהמוציא חצי והמכניס חצי פטור אינו משום דאין רשויות מצטרפות כיון דא"כ המוציא ב' גרוגרות בב' פתחים בהעלם אחד יהא חייב ב' והלא דאי חייב אחת אלא שעמבא דר' יוסי משום דאין שיעור בחצי לחייב ואין רשויות מצטרפות ומ"מ רשויות מחלוקת [יש שדימו ב' חצאים לאוכל חצי כית חלב בשיעור אכילת פרס זה וחצי כית חלב בשיעור אכילת פרס אחר, ויש שדימו בהלכות שבת לאורו ב' חוסיס בב' בגדים].

האם המוציא צריך להניח את אף ליטול, לר' יוסי בשם ר' יוחנן אין המוציא חייב אא"כ הניח, ולר' אחא ב"י השם ר' יוחנן אין חיוב עד שיטול ויניח [וילה"ה אם בכלל זה נטל שלא ע"ד להוציא ואח"כ נמלק].

דעת ר' יוסי בהנחה, אין להוכיח מר' יוסי דלא כר' יוחנן דהנה גי' הוציא חצי גרוגרת והניחה וחזר והוציא חצי גרוגרת - לת"ק אם הניח בתוך ד' אמות של הראשונה חייב ובא לאו פטור דכל ד' אמות רשות בפנינו ואין ב' רשויות מצטרפות וכדס"ל לר' יוסי לעיל, ולר' יוסי אם העבירו דרכה חייב אף שהמלק ואם לאו פטור ולכא' מבוואר דלר' יוסי לא בעי הנחה, אך י"ל דר' יוסי ס"ל דמהלך כמניח.

א אילה"ק דאי ר' יוסי ס"ל דמהלך כמניח ה"נ נימא לקולא וכיון שהוציא לרה"ר עשה כמניח שם הון ד' אמות ולכן לא יתחייב שמישקיל לילכת ממחמת דלא היתה עקירה ברה"י, מ"מ כיון דאירי כשהגרוגרת הראשונה נתונה תוך ד' אמות לפתח אם העביר דרכה חייב, ואירי בפתח רוח ה' אמות ולכן אם לא העביר דרכה פטור.

א אילה"ק על דעת ר' יוסי דס"ל מהלך כמניח מד' ר' יוסי בכריתות דהנה תנן בכריתות יש אוכל אכילה אחת וחייב ד' תטאות ואשכ' א' ואמר ר"מ הם דאם היתה שבת והוציא חייב ה' הטאות, ואמרו לו [פיר' ר' יוסי] "אי"ז מן השם" ופי' היר"ו דאיכא ברייתא 'לפי שזה חייב משום מניח וזה חייב משום מניח' אם מולך אחר באוכל חלב ויניח כל שהניח לבית הבליעה אפי' אם שיעמוד לופש באותו זמן שבלוע מ"מ אין חיוב שבת אלא ע"י הנתיחה, ובמחלק ס"ל לר"מ דבית הבליעה היא הנתיחה אבל האמרו לו ופי' לא אין הנחה אלא במעין, ומבואר דר' יוסי ס"ל דאין מהלך כמניח אבל אמרו דאירי בעומד על האיסוקא ופי' ברה"ר ובית הבליעה ברה"י והוציא ידו לחוץ לאכול, ד"מ כיון שיש שבא לבית הבליעה הו' הנחה, ור' סבר דאין חיוב בבית הבליעה אא"כ מהלך ומשום דהנהגה כעומד דמי, אבל במניח לבד אינו חייב אלא כשיבוא לתוך מעינו.

בלע חצי זית והקיא וחזר ובלעו חייב, והא דהנסיס חצי גרוגרת וחזר והוציא פטור כיון דשאינו זית שנהגה חייב ככזית אבל במוציא גרוגרת לא התעסק בגרוגרת שלימה.

אם הוציא חצי ולא הספיק להוציא עוד חצי עד שנסרף הראשון פטור [אף שנתעסק בגרוגרת שלמה] משום דהו' ככוכל חצי כזית לאחר כ"ד אכילת פרס לראשון.

המוציא והזורק מרה"ר לרה"ר דרך כרמלית, ב' יוחנן אמר דהמוציא כנ"ל חייב אף שאם הניח בכרמלית פטור, ואמרו דאין להוכיח מהא דתנן [דחשב להוציא מעות לאחוריו ולבסוף הוציא מלפניו - חייב אבל אם -] חשב לפניו והוציא לאחוריו פטור, ואל תנקימה מחשבתו, [ואמרו בגמ' שהם הו' תרי תנאי] ומשמע דאם נתכוין לאחוריו ויצא לאחוריו חייב אפי' שלא יצא ד"ט מהכותל דהו' כרמלית לפי דלא ניחא התשמש שם, ומ"מ אין להוכיח כן כיון דאירי במוציא ופניו לכותל דהוציא שמשאו יצא קודם הו' ברה"ר ולא ואי"ל דא"ר"י ערב כיון דהתפתח כן מוציאים כ"ד שלא יצא ארוחם משאם, אבל יש להוכיח דמוציא דרך כרמלית חייב מהא דמוציא אוכלים ונתן על האסקופה פטור ושלא ח' חייב אף דהאסקופה כרמלית [וחרה לר' יוסי דלא הוכיח כן].

ד' הונא בשם רב אמר דהזורק דרך כרמלית לכ"ז ע"י חייב דלכו"ז אין אויר כרמלית כממשה, אבל המוציא לרובנן חייב ולכן עזאי פטור דס"ל לבן עזאי דמהלך כמניח, אבל הק' לר' הונא דלפי"ז לבן עזאי כיצד יתחייב במוליק ד' אמות ברה"ר והלא כל אמה שהולך נמצא מניח, [ובתוס' בבבלי מבוואר דתי' ביר' דאירי בופק' בב"א, ולפניו יוחנן, [ומסייע לר' הונא דמתנן המוציא אוכלין ונתן על האסקופה דאם חזר והוציא הוא או אחר פטור לפי שלא עשה הכל בב"א, ומשמע דאם עשה בב"א חייב ואי נימא דהמוציא בב"א פטור מאן הונא דמתני' ולכן עזאי אפי' עשה בב"א פטור] [א.ה. צ"ל דר' יוחנן לעיל אמר אז דבריו בשי' ר"ה ואילבא דרבנן, ויש לעי' מה ס"ל לר' יוחנן בורק].

לר' יהודה בשם רב לכ"ז ע"י המוציא פטור אבל בזרק לחמכים חייב ולכן עזאי פטור דס"ל לבן עזאי דאירי כרמלית כממשה ולרובנן אין אויר כרמלית כממשה, [ומסייע לר"י דתנן היה עומד ברה"ר וזרק לירי או לסהר דרך כרמלית חייב ואם הוציא פטור].

לס"ד לעיל ג, דאמרו ל"מ דאין למנות עד טחאת באוכל חלב שבת משום דזה הולך וזה מניח וס"ד דשאני חלב דמתחייב אפי' הולך תק' כמאן אמרו לו דהלא לר' יהודה אינו כרבנן ולא כבן עזאי דלתרתייהו מהלך כמניח ואף לר' הונא תק' דאף אי נימא דהיינו רבנן תק' דהלא כל אמרו לו ל"מ היינו ר' יוסי, ועליל ס"ל דמהלך כמניח לכך צ"ל דאמרו לו כמו שבתבאר לעיל.

ר' יוחנן דהוציא בהיה עומד ברה"ר חזק לרה"י **וקידם וקלט בינו** [א.ה. יעו' עוקמ באיהו מקום קלט], והא דתנן קלטה אחר או כלב או נשרפה פטור דלא עביד הנחה, ולכאן אף אם קלט הוא הו' כח אחר - י"ל דשאני התם שקיבל תכ"ד הליון החפץ, אבל הכא סיים החפץ הלוכו, ולפי"ז יל"ה ס' בנח בידו חייב - דר' יוחנן הסתפק וזקא בקלט באותה יד **שזק אצל זרק בימין וקלט בשמאל** דאורי' דחייב כדן המניח בפיו דאמרי' לעיל דהעומד על האסקופה והניח בפיו חייב, וי"א דר"י הסתפק אפי' בב' ידיו ואין להוכיח מפיו כיון דשאני היכא דאכלו דהו' כאחר, [יש שהק' דלפי"ז אם הוציא בב' ידיו היא פטור כדן שנים ועשו מלאכה אחת, אבל אמרו

דחייב שיעשה חייב ושתיים וגו' שעשו פטורים].

עמד ברה"ר והכניס ידו לרה"י וקלט מי גשמים
והוציא חייב, אמנם ה"ו אקלט בחוטף פ"י שקיבל בידו אחת והעביר לכתרה והוציא, אבל בנח בידו והוציא פטור דהו' כהניח בעה"ב ליד עני והוציא העני שניחם פטורים דמ"ל נתנו אחר מ"ל נתנו משמים, [וש"מ כרבי דאירי מחיצה כממשה דס"ל הוויק מרה"ר לרה"ר דרך רה"י חייב לפי דהו' כנח ברה"י ולהכי חייב וחשיב מקום ד].

ה' קידש עליו היום כשהוא עומד בפנים וידו בחוץ מליאה פירות - איכא דתני אסור להחזירה מדרבנן דאילו מר"ת ידו אולא אחר גופו, ואיכא דתני מותר להחזירה - י"מ דאסור להשתמש באויר עשרה וכו' דע"פ פרק הוויק דקלוטה מימי שהנחה באויר רה"ר [ולכן הוויק מרה"ר לרה"ר דרך רה"י חייב אף דאין מקום ד], והא דתני מותר כשיש מקום ד' והו' כרמלית, והא דתני אסור כשאין מקום ד' הו' רה"ר, וי"מ דכ"ז ס"ל מותר להשתמש באויר עשרה [והלא כ"ז ע"פ הא דתני אסור כשיש טרסקל ד' הו' עקירה במקום ד', והא דתני מותר כשיש טרסקל [תוך טרסקל לא הו' כרמלית לפי שאין כרמלית בכלים], וי"מ דלמטה מ"י אסור ולמעלה מ"י מותר.

הא דתני פשט בעה"ב ידו לחוץ ונטל מיד עני חייב ל"ל דהיינו כר"ע א"נ בנטל מטרסקל ד"ט, [והא דבעי עקירה אף בדרבנן במקום ד"ט י"ל דשאני הכא דאיגודו בפנים דהקילו דבעי מקום ד"ט].

הא דתני נתן בעה"ב לידו של עני **בעה"ב חייב ועני פטור** - איירי בתוך י' ברה"ר דלמעלה מ"ט הו' מקום פטור, וי"א דאירי ברוח ד"ט מהכותל דאל"ה הו' כרמלית, וי"א דאפי' אם העני בדי"ט לכותל אבל איירי בעומד כשפניו לרה"ר יאין ידו בינו לכותל.

קנה נעוץ ברה"ר גבוה י"ט - מותר להשתמש ממנו לרה"ר ואיכא וכן ממנו לרה"ר ואיכא לפי דהוא מקום פטור, ולשבט שלא יחליף פ"י מרה"י לקנה ומקום ד"ט גזירה בעני וציא מרה"ר לרה"ר.

תרכוס תיבה גבוהה י"ט ורחבה ד"ט הו' כרה"י והמוציא ממנה לרה"ר או איכא חייב, וכע"ז **מנורה או קנה שיש בראשם מקום ד"ט** הו' רה"י לענין הוצאה.

מקור דלמעלה מ"ט היא רשות אחרת - יש שלמדו מהארון דכ' 'נוועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת אשר על ארון העדות מבין שני הכרוכים' וכ' 'מן השמים דברתי עמכם' דהו' רשות אחרת וה"ו מעל הכפורת ורשות אחרת ואמרי' בסוכה דמעולם לא ירדה שכניה למטה מעשרה דכ' השמים שמים לה, וארון היה י"ט דכ' על הארון אמה תוצי והכפורת טפח כיון דכל הכלים שהיו במשכן נתנה בהם התורה מידה ובכפורת לא ל' כ' מידת קומתה [אלא ארכה ורחבה] והא דלא ילפי' ממסגרת שהיתה כל שהוא לפי דכ' 'פני' ואין פנים של תינוק קטן פחות מטפח, ואין ללמוד מהארון כשהיה בתוך בית כיון דאירי הו' עולה עד לרקיע, אלא משעה שהניחו את הארון והיה מרובע להן את הרוחות, והיינו למד' דאמה היא הו' ט', אבל למד' דאמה היא ה' טפחים ואין הארון אלא ז' ומחצה ויחד עם הכפורת ח' ומחצה צ"ל דס"ל כיש שלמדו מהעגלות שהיו י"ט דיעי' שהיו י"ט, ואף דילה"ס שאין תל נחשב כרה"י מ"מ למדו מהזמן שהיו פתוחות ומושיטין

קרשים זה לזה דהוי כחור ברה"י שיש לו מחיצות.

1 הובא במתני' א. דאם פטור העני דו לפנים ותן לתוכה בעיה"ב הוציא העני שניהם פטורים וכן אפיכא והטעם משום דשיעור שעשו שניהם אחת פטורים, ואמר רבי [בחזרה עמ"ס שבת] דאם היתה חבילה על כתפו ושכח והוציאה חייב דעקירת גופו כעקירת חפץ ולא דמי למתני' הג"ל משום דשאני ידו וגרידא אחר גופו ולכן ידו הפשוטה לרה"י לא כרה"י, והנה ר' יוחנן לעיל הסתפק בורק מרה"י לרה"י וקדם וקלט בידו - "דלא אפ"ל לר' יוחנן דידו גרידא אחר גופו אלא אולי אחר מקום דיו, ופ"ל לר' יוחנן דעקירת גופו לא היה הוצאה, ולפי"ז ילה"ס אליבא דרבי בניה עומד מרה"י וקדם וקלט בידו ברה"י האם חייב א"ל אפש"ל דר' יוחנן קאי בשי' רבי ולעיל הסתפק בקלט ברה"י האם יתחייב משום מעביר ד' אמות ברה"י, [אבל א"ל] דהסתפק אליבא דרבי בעומד ברה"י וקלט ברה"י כיון דס"ל לרבי דאדור רה"י כמי שקלט].

שלשה דס"ל אויר כממשו - רבי על אויר רה"י, ר"ע על אויר רה"ר, וכן עזאי על אויר כרמלית.

ד' רשויות לשבת, רה"י גמורה חריץ עמוק י"ט ורחב ד"ט וגדר גבוהה י"ט ורחב ד"ט, רה"ב גמורה איסטרטייא מסילה שהולכים מעיר לעיר ופלטיא רחבה של עיר לסחורה ומדבר ומבואות המפולשין מב' ראשיהן [אין מוציאין מרה"י ואין כמניסים מרה"י ואין מושיטין ואין זורקין מראשות לרשות ואם עשה כן בשוגג חייב שבטא ותבמיז שקילה].

כרמלית נוטריקון כר מל כדכ' לחם וקלי וכרמל לא לח ולא יבש אלא בינוני וה"נ אינה רה"י ולא רה"ר ומדאו' מותר ליתן ממנה ואליה אבל מדרבנן אין נושאין ונותנים, ואם עשה כן פטור וכגון ים [הזרוק בים ד' אמות פטור וש"מ דאינה רה"י ואפי"ן זורק בכל הים כולו מרה"י פטור דהוי כרמלית], וּבַעֲוָה [כדתנן בקעה בימות חמה"ש היה ה"ר] לשבת דאין בנ"א מסתכלים מהמסילה לילך בשרה, ורה"ר לטומאה ספק טומאה טהור בה, ובמינות הגשמים רה"י לכאן ולכאן כיון היא מליאה זרעים, ומ"מ אינה רה"י גמורה כיון דתנן דבעי הקץ שיהיה חתונה בער"ש וע"כ דאינה אלא כרמלית, ואיסטוונה [דתנן גשרים המושכים לר' יהודה] מטלטלין תחתיהן בשבת דס"ל פי תקרה יורד וסותם, ותחמכים אסורים ומלא תנן מחייבים ש"מ דאינה רה"ר להתחייב בה, אַסְקוּפָה שלפני הבתים [כדתנן המוציא אוכלין ונתנן על האסקופה וחזרו והוציאין או הוציאה אחר פטור שלא עשה מלאכה בא"י ויחבאר בהמשך עוד בדין אסקופה, וכן רחבה שלפני החנות].

חצר של רבים ומבואות שאינם מפולשין אם עירבו בהם מותרים ואם לא עירבו אסורים.

סימטיות שבין העמודים עמודים שיש בחובה והיו התגרים תולים בהם פרמטטיא ואף דדרוס בהם רבים מ"מ י"א דהוי כרמלית, וי"א דאי"ז כרמלית אלא רה"ר אבל פירחי העמודים כמין פרחים היוצאים ובלוטים מהעמודים שאינם גבוהים ג"ט הוי כרמלית [אבל למעלה מ"גט"ו דהוי כרמלית] אף כשאינם בולטים מהעמודים, וכן אמרו דלוקי הזכוכית פחות מגו"ט הוי כרמלית אבל לומר מ"מ דאי"ז דהוי כרמלית אפי"ן באבן וכדין איסטויה, וייתה בריה דרב אמר דכל שמעכב את הדריסה לא הוי רה"ר אלא כרמלית.

ז' איסקופה דהוי כרמלית רחבה ד"ט ואין גבוהה י"ט, דאי רחבה ד"ט וגבוהה י"ט הוי רשות בפנ"ע והוי רה"י ואפי"ן לטלטל מרה"י אליו אסור, גירה משום תל העומד ברה"י, ואי באינה רחבה ד"ט וגבוהה י"ט הוי כקנה ברה"ר דמותר לכאן ולכאן להעביר מרה"י או מרה"י אליו הוה מקום פטור, ובלבד שלא יחליף משות לרשות דרכו גויה מציא מרה"י לרה"ר.

מחיצות האיסקופה הנה אם היתה מקורה אפי"ן הפתח נעול הוי רה"י כיון דאיירי באיסקופה שתוך החומה אמרי' פי תקרה יורד דאל"ה עלולה הוי כרמלית מדאו', אבל כשיש ג' מחיצות הוי כרמלית מדרבנן דבעי לחי או קורה, ואם בשאינה מקורה אפי"ן הפתח פתוח כולה כלחוץ כיון דאין ג' מחיצות ואם היתה רק מחצה מקורה - לאחריהם אפי"ן הפתח פתוח אמרי' פי תקרה יורד והכל מותר דהותרה מקצתה הותרה כולה, כיון דאיכא היכר שהיא מקום מופרש מרה"י, ואם הפתח נעול אסור להשתמש בחזר הפתח לאיסקופה [אבל אי"ל דבנעול הוי כרה"ר] כיון דהתבאר דמדאו' הוי רה"י לפי דיש ג' מחיצות של הכותל], וּלְר' נתן באופן שהקטע חצי מקורה אפי"ן אפי"ן פתוח אפי"ן היתר רחב כמחצה בכלה דלא כ"י דהותרה מקצתה הותרה כולה ואף דלכאו' אמרי' דבטל לרה"ר כיון דלא איירי ברחבה ג"ט דאי"ז הוי מקום פטור אלא כרחבה ד"ט וכיון דבחציה אין ד"ט נימא דיחבטל לרה"ר מ"מ אינו בטל כיון דאם ינעול הפתח הוי מקום חשוב.

דברים האסורים לעשות קודם המנחה לא יבש לפני הספר, ולא יכנס למרחץ, ולא לבורסקי, ולא לאכול, ולא לדין, ואם התחילו ליתן מפסיקין לתפילה אבל לקרי"ש מפסיקין ויתבאר הטעם בהמשך.

במתני' תני סמוך למנחה ותני ר' חייא סמוך לחשכה - י"א דמתני' קמ"ל דאף סמוך למנחה זמן מנחה קטנה, ותני ר"ח קמ"ל דאף נימא דכל דתני מנחה היינו מנחה ולא דתני חשכה היינו חשכה אלא אף דתני חשכה בהא דלא יצא סמוך חשכה היינו אף מנחה, וי"א דתנא דמתני' קאי בעה"ה הצריכים יותר הרחקה ותני ר"ח בת"ת, וי"א דמתני' כר' יהודה דסוף זמן מנחה בפגל המנחה, ותני ר"ח כרבנן ולחגי שנינו מתני' דלקמן דוקא סמוך לחשכה ולא למנחה.

התחלת הספורת משיתעטף בלונטית קודם הגילוח כדי שלא יטנפו בגדיו אבל אי"ל דרק משיתחיל לגלח, כיון דתני דאם רק יבש לגלח ואמרו לו מ' אביו מותר לגלח וכן להתגלח משום כבוד הבריות.

התחלת מרחץ - י"א משיסיר חגורו, וי"א משיסיר מנעולו שהוא קודם חגורו תניא משיכנס למרחץ יסי' מנעולו, כובעו, סליתו, חגורו, וחלוקו, [רבי"ל היה שומע פרשה מבן בנו כל ער"ש, ופ"א נכנס למרחץ בטריא ונזכר שלא שמע ויצא לשמוע] - י"א שהיה לבוש וי"א שלא היה לבוש ואף דאמרו לו דתני אם התחילו אין מפסיקין מ"מ יצא כיון דכל השומע פרשה מבן בנו נחשב כאילו שומעה מהר סיני דכ' 'הוודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב'.

לומר דבר בשם אומרו, אם יכול אתה לומר את השמועה כסדרה עד משה אמור [ככד' 'הוודעתם' וגו' עד יום אשר עמדת], ואם לאו אמור את הראשון או את האחרון וראשון היינו משה

שומע מפי הגבורה, עוד אמרו דהאומר שמועה כגון מפי אומרו הווא רה"י יתא רבנא דלא השמועה כגון דכ' 'אך בצלם יתהלך איש'.

כ' 'רב אדם יקרא איש חסדו' פי שר בא"ג שאומרים שמועה בשם כל אדם ואין חוששין אם זה מדיק 'איש' אמונים מי ימצא' איש שאינו חזר על שמועה אלא כ' היא מדויקת - מי ימצא והיינו כר"ז דאמר על ר' ששת דאין אנו חוששין על שמועותיו לפי שהוא סגי נהור ואינו יכול לראות את בעל השמועה כאילו עומד לפניו, וכע"ז אמר ר' יסא לר"ז ששומע מר' יוחנן, ור' בא אמר לר"ז ששומע מראב"ה כששאלם ר"ז האם הם מכירים את בעל השמועה.

התחלת בורסקי - משילבש בגדי אמונתו ואם לבש קורא קרי"ש, [אבל אם התחיל ודאי דאין קורא דהלא מרחיקין לקרי"ש מבורסקי].

התחלת אכילה - משיטול ידיו [יש שאמרו כלפי תקיפוש דאם נטל ידיו אינו מקדש וכענין מה שאמרו טעם אינו מקדש, וכן הוה אצל רב בשטל ידיו קודם שקדיש, ויש שאמרו דלענין ברכה נאמר ד"ז דצריך לסמוך נט"י לאכילה].

ר' שמואל בר יצחק הפסיק סעודתו כדי להתפלל ואמרו לו דהלא הפטור מדבר ועושהו נקרא הדיית והא דהתנן הפטור מקרי"ש אם רצה לקרוא קורא י"ל דעביד כר"ג ומצינו סתמא כר"ג, אבל לרבנן לא יפסיק.

התחלת דין - י"א משישבו, וי"א משישמעו טענותיהם.

טעם החילוק דמפסיקין לקרי"ש ואין מפסיקין לתפילה - דקרי"ש ד"ת ותפילה דרבנן ולא החמירו כ"כ, א"ז קרי"ש זמנה קבוע מד"ת דכ' 'בישכח ובמקורו' והיינו בבוקר עד ג' שעות ובערב מדיא זמנה עד חצות, ותפילה אין זמנה קבוע שחירתי עד חצות ומנחה עד הערב וערבית כל הלילה ועוד דיש השלמה לתפילה משא"כ קרי"ש, א"ז תפילה צריכה כוונה ואם יפסיק יטיר דב' איכון א"ז קרי"ש י"ל כוונה [ואף דבעי כוונה בג' פסקוים הראשונים יש קרי"ש מ"מ כיון דבעי כוונה רק מעט שפירי מכוון].

ט' לרשב"י מי שתורתו אומנתו אין מפסיקין אפי"ן לקרי"ש, ורשב"י לטעמיה דתפילה פחותה מת"ת שאמר אילו היה בזמן מתן תורה היה מבקש שה' יברא ב' פיות אחד לת"ת ואחד לתפילה ושאר צרכי' [אבל א"ז שאם ע"ז ע"ז אחד אין העולם מתקיים מפני לשון הרע אם היו ב' פיות עאכו"ל] וטעמא דרשב"י משום דקרי"ש הוי שינון כמו ד"ת, ואף דקרי"ש שהיא ת"ת חשובה בזמנה יותר מת"ת ולא כאחר זמנה דלא גרע מקורא בתורה מ"מ רשב"י היה חריף בוסק וחביב לו כקרי"ש, א"ז משום שהיה עדיק במשנה שיותר חשובה ממקרא [ולרבנן שמפסיקין לקרי"ש, ס"ל דמקרא כמשנה].

אף לרשב"י - מפסיקין לעשות סוכה וליטול לולב כיון שהלומד ע"מ שלא לעשות נח לו שלא נברא, ונח לו אילו הנפכה שלייתו על פניו.

לר' יוחנן מפסיקין אפי"ן לתפילה שהיא מדרבנן, דר' יוחנן לטעמיה ד'לואי יתפלל אדם כל היום' כיון שאין תפילתו מפוסדת שהיא חשובה ת"ת [והיינו דלרשב"י תורתו אומנתו, ואמר לר' יוחנן שאנו מפסיקין לאומנות ה"נ מפסיקין לתפילה].

כותבי תפילין ומזוזות מפסיקין לקר"ש דלא ס"ל העוסק במצוה פטור מן המצוה אבל אין מפסיקין לתפילה והעוסק במלאכת שמים פטור מן התפילה, אבל קר"ש היא ד"ת ולר' חנניא בן עקביה מפסיקין אפי' לתפילה, ור' יוחנן ס"ל כר' חנניא.

פ"ה הג'

תקנה משום חשש הוצאה, לא יצא החייט בחומו והלבלר בקולמוס סמוך לחשכה שמא ישכחו ויצאו בשבת.

אם יצא בשבת החייט במחט שבכליו והלבלר בקולמוס שבאזנו והצבע בדומא שבאזנו והשולחני בדינר שבאזנו - לר"מ פטורים (הוא דחיב ר"מ בחטאת את האשה היוצאת במחט הנקובה או כנובלת או בצלחת של פליטון - י"ל דדרך נשים בכך אבל הכא רק אומנים טפלין שאינם חשובים יוצאים כן), ולר' יהודה אומן דרך אומנותו חייב אבל שאר בנ"א פטורים (הוא דפטר רבנן דהיינו ר' יהודה את האשה היוצאת כבובות כו' ומשמע דבמחט נקובה חייבת - י"ל דאיירי באשה גדולת דבמחט נקובה כן).

מה מותר ומה אסור לעשות לאור הנר בשבת, לא יפלה את כליו לא יבער כניס מבגדיו בשבת לאור הנר, ואף בחול אסור לעשות כן בה"ה משום דאינו דרך כבוד ונאים הרבים לידי מיאוס.

כיצד ינהג המפלה כליו - לת"ק נוטל חזק ולא ימלול להתיש כוחה לאבא שאול אף מולל ובלבד שלא יהרוג [כדאמר חזקיה ההורג כינה בשבת חייב כהורג גמל], ושמואל היה מקטע ידה ורגלה ונותן לפני הספל כדי שלא תחזור, אבל לא התיך להורגה, ור' יוסי בר בון היה נותנה במים דסכרי אינהו דהירתי כינה אינה אלא שבות ואין חיוב על נטילת נשמה אלא דבר שיש לו גידים ועצמות ואין דאמר דכל שאין לו גידין ועצמות אינו חי' חודשים וכינה אף דחיה יותר מו' חדשים כדלהלן מ"מ אינה פרה ורבה אלא מועית אדם היא [אבל לחזקיה כיון דיש לה גידים ועצמות חייב].

אחת לו' שנים חקב"ה מחליף את עולמו - קמקמה נעשה חוק, ערפר נעשה שד, כינה שבראש נעשית עקרב וש"מ כינה חיה יותר מו' חדשים, וכינה הנגידים נעשית שממית, ותולעת הסוס נעשית אירעו מין שרץ, ותולעת השור נעשית שרץ הבר, עכבר שבהרים נעשה חזיר בר, שדרת הדג נעשית מרבה רגלים, ושדרת אדם שלא כורע כל קומתו במודים נעשית נחש.

מותר להסתכל בקערה ובכוס לאור הנר ול"ח שמא ישכח ויטה - י"א משום שהוא זמן מועט ולפי"ז אסור לקנב חזרת, וי"א משום סכנה ולפי"ז מותר לקנב חזרת.

לא יקרא לאור הנר שמא יטה, ושנים היכולים למחות זה בזה - לשמואל מותרים, אבל תני דאין לקרוא לאור הנר אפי' בנר שאינו יכול להטות [בשם ר"א אמרו דאפי' הנר גבוה, ואפי' נתון בבית אחר ואפי' נתון בספיקה].

ר' ישמעאל אמר שיקרא ולא יטה, והיה קרוב להטות ואמר להנר גדולים חכמים שאמרו לא יקרא לאור הנר שמא ישכח ויטה, וי"א היטה ממש וכ' על פנקסו ישמעאל בן אלישע היטה הנר בשבת וכשיבנה ביהמ"ק האי חייב חטאת. [אל תאמן בעצמך עד יום מותך אבל לא עד יום זקנותך ומעשה בחסדי אחד שפי' חן ובא רוח לנסותו ונפתה ומשהחליח להתחרט א"ל הרוח שאינה אשה אלא באה להראות שינשה עד יום מותך].

החזן המסדר ראשי הפיניות לתניקות רואה היכן יקראו [ודי"ו כעין הלל"מ כיון דתני לשון 'באמת'], והוא מותרים התניקות לקרוא ואף שלא פני החזן דליכא אימתה, י"ל דאין התניקות רוצים באור הנר אלא הוצים שיכבה לפי ששמוין לפטר וללכת לבתיהם, אבל החזן עצמו אסור לקרוא.

זהירות באכילה, לא יאכל **הזב עם זבה** מפני הרגל עבירה שביאתה בכרת, וכן לא יאכל מצורע עם הזבה, אבל אוכל הזב עם מצורעת דאין אסור ביאה אלא למצורע דכ' 'וישב מחוץ לאהל' ודרשו ולא מחוץ לאהלה, ולכן לא יאכל מצורע עם מצורעת.

הא דלא הוצרכו לגזור על טהור עם טמא משום דפרצה הטהרה בישראל [פרצה לשון רוב דכ' 'כי מעט וגו' ויפרוץ לרוב, וכ' פרצו לרוב].

אכילת זב פרוש עם ע"ה - ב"ה מתירים לפי דשניהם יזיב, וב"ש אוסרים דחייש שיאכל עמו גם בימי טהרתו.

ואם רובא זוהיר את בנו שיאכל חולין בטהרה ור"ח אינו יכול לפחות אכיל' ז' ימים בשנה דהיינו ז' ימים שבין ר"ה ליו"ט, אבל יכ"ז הוא יהיה אוכל בטהרה.

ר' פנחס בן יאיר אמר דמכל הני זהירות למדנו ד- זריזות מביאה לידי נקיות [דכ' וכליה וכפר], ונקיות לטהרה [דכ' וכיפר עליה הכהן וטהרה], וטהרה לקדושה [דכ' וטהרו וקדשו] וקדושה לעונה [דכ' מרום וקדוש אשכון ואת דכא], ועונה ליראת חטא [דכ' עקב ענוה יראת ה', ואמרו דמה שעשתה החכמה עטרה לראשה דכ' ראשית חכמה יראת ה' עשתה הענוה עקב לרגלה דכ' עקב ענוה יראת ה'], יראת חטא מביאה לידי לרוח הקודש [דכ' אז תבין יראת ה' ודעת אלקים תמצא], ורוה"ק לחסידות, [דכ' אז דברת בחזון לחסידין], וחסידות לתחיית המתים [דכ' ונתתי רוחי בכס וחייטם] וחי היינו חסידות, ותחיית"מ לאליהו זכור לטוב [דכ' הנהגה אנכי שולח לכם את אליהו וגו' והשיב לב אבות וגו'].

יא כל הקבוע בא"י, ואוכל חולין בטהרה, ומדבר לשון הקודש, וקורא קר"ש שחורית וערבית - מבוטח לו שהוא בן עובד"ב.

פ"ה הג'

הלכות שנאמרו בעליית חנניא בן חזקיה בן גרון כשרבו ב"ש על ב"ה הנה אותו היום קשה

לישראל כיום שנעשה בו העגל לפי שהיה הלל יושב כפוף לפני שמאי, ר"א אמר דבו ביום גרשו את הסאה שהרבו ס"ג לחרה במדה גדושה להרבות גדר בישראל [ומשל לחבית מלאה אגוזים דאפשר להניח בה הרבה שומשמן הנכנס באיור שבין האגוזים], ור' יהושע אמר דבאותו יום מחקת את הסאה [ומשל לחבית מלאה שמן שהכניסו בה מים המוציאים את השמן], עוד אמרו דבאותו יום תלמידי הלל עומדים למטה ותלמידי שמאי אמרו שאם יעלו יהרגו כדי שלא ירבו על תלמידי הלל, ועלו ו' תלמידים והשאר לא עלו.

יהי מחו' ב"ש ובי"ה [ג' דמתני' דלהלן] אין שורין דיו, סוממים, כרשינין, אין נונין אוני פשתן, צמר ליודה, אין פורשין מצודות חיה, גדים, עופות, אין מוכרין לנכרי, אין טוענין, אין מביתיו עלין, אין נותנים עורות לעבדו נכרי, ולא כלים לנכוס נכרי, [ועוד ה' ביריתא בבבלי - לא ישיאל לנכרי, ולא ימכור, ולא ילוה, ולא יתן במתנה, ולא ישלח אגרת].

יהי גזירות שרבו ב"ש ובי"ה לכו"ה י' דמתני' דובין גבי הפוסלין את התרומה, והאוכל אוכל ראשון דנעשה שני ופוסל את התרומה במענו, ואוכל שני ושותה משקין טמאין וגזרו בהם שעושה שני ולא שלישי דליכא יאכל וישתה אותם יחד עם תרומה, והבא ראשו ורובו במים שאובים דמתחילה גזרו על הטמאים שלא יאמרו דשאובים מטהרים [שהיו טובלים בהם אחרי שטבלו בסרחוים], וטהור שנפלו עליו ג' לוגין מים גזרו כדי להעמיד את השאובים, והספר שהיו טומנים תרומה עם ס"ת וגזרו דס"ת ונביאים וכתובים מטמאים את התרומה, והידיים דסתם ידים שניות, וטבול"מ מטמאה דרבנן [דבדאו' פוסל את התרומה], א"ז מטמאה דאו' וגזרו שיטמא אף את הקודש, והאוכלים שנטמאו במשקין גזרו על המשקין להיות ראשון לטומאה לטמא אוכלים לטמא תרומה, והכלים שנטמאו במשקין ואף דכלים אינם מקי"ט אלא מאז טומאה מ"מ גזרו עליהם אטו רוק ומ"ר של זב וזבה, ועוד ח' גזירות - י"א דגזרו על פיתן של גזים ועל גבינתן ועל שמנו ועל פניהם ועל שכבת זרע ועל מימי רגליהן אע"פ דמד"ת אין מטמאים, ועל הלכות בע"ק דאסור בתפילה אבל עזרא תיקן רק על ד"ת, ועל טומאת ארץ העמים, ולרבנן דקסרין הני ח' אינם בכלל ויתבאר בהמשך באלו עוד ח' גזרות ב"ש ובי"ה.

יהי גזירות שרבו ב"ש על ב"ה לכו"ה יא' דברים - מי שהחשיך בדרך נותן כיסו לנכרי ולא יטלטל פחות מחות מד"א, לא יאכל זב עם זבה, כל המטלטלין מביאין את הטומאה כעובי המרדע דאף שאין בעביו טפח מ"מ גזרו דכל שיש בהקיפו טפח מביא את הטומאה, כיצד בוצרין בית הפרס הדלל ס"ל דלא הכוסר כיון דלא ימניח' לאה אלא לאיבוד, [בטומאה דאו' ב"ה מורים], והניח' כלי תחת הצניור דקבעו ולבסוף חקקו ואם מניח כלים תחתיו איכא פסול מים שאובין ונח' ב"ש ובי"ה בשוכס וב"ש פסלו, על ו' דברים שורפים את התרומה ספק בית הפרס וכו', ועוד ז' - לרבנן דקסרין הני ח' דלעיל חשבי' ז' [דלא גזרו על שכבת זרע אלא מחמת מ"ר], ולר' יוסי בר בון איכא גם גידולי תרומה כתרומה, ומשום דס"ל דתחת הצניור עדיין במח', [ג.ה.] ולמ"א הנ"ל צ"ל דעוד ז' גזירות הם מהני ודרש"י דלקמן].